

ВРЕДАН ЛЕКСИКОГРАФСКИ ДОПРИНОС НАУЦИ И СТРУЦИ

(*Лексикон образовних термина*, Учитељски факултет,
Универзитет у Београду, 2014)

Крајем 2014. године Учитељски факултет у Београду објавио је *Лексикон образовних термина*, резултат озбиљног пројекта на коме је било ангажовано више од стотину аутора (тачније 132) с циљем да се на једном месту нађу и протумаче релевантни појмови из области образовања и васпитања. *Лексикон* је намењен првенствено студентима учитељских и наставничких факултета, учитељима, наставницима, професорима, свима који се професионално баве васпитањем и образовањем - у школама, на универзитетима и институтима, у државној управи и сл., али и онима ван струке заинтересованим за питања образовања, васпитања и културе.

Ако изузмемо вест о признању за допринос у области науке на овогодишњем Сајму књига у Београду (2015), о чему су, у склопу информисања о бројним другим сајамским наградама, извештавали медији, чини се да објављивање ове публикације није имало ширег одјека ван ужих академских кругова. Поред тога, *Лексикона* нема у слободној продаји, већ се може набавити поручивањем преко Учитељског факултета. Све наведено доприноси утиску да на појављивање овог вредног издања, бар до сада, није скренуто довољно пажње, те да *Лексикон* тек треба да започне свој пуни живот међу корисницима/читаоцима. Зато је добро да научна и стручна јавност буду боље упознате са овим амбициозно заснованим и успешно оствареним лексикографским пројектом.

Уредник издања, проф. др Петар Пијановић, на челу је седмочланог Редакционог одбора који потписује *Лексикон*, а чине га професори са различитих катедри Учитељског факултета у Београду – Вељко Банђур (дидактика), Аурел Божин (психологија), Гордана Стојановић (методике), Александар Јовановић и Петар Пијановић (језик, књижевност, уметност, култура), Миле Савић (филозофија), Милимир Мучибабић (социологија). Они су, од 2010. године када је званично започет рад на лексикону, координирали активностима и доприносима великог броја спољних сарадника ангажованих на припреми рукописа овог издања.

Како из Предговора сазнајемо, *Лексикон* је имао своје узоре у различитим лексикографским публикацијама (речницима, лексиконима и

енциклопедијама) објављиваним претходних деценија на српском и ширем, југословенском простору. Сва издања на која се ауторски тим у тексту Предговора осврће објављена су у двадесетом веку (последње 1996. године), што само по себи сведочи о потреби да се, сада већ у другој деценији 21. века, „сачини лексикон који би на савремен начин селектовао, сабрао и систематизовао, а онда објаснио све битне појмове из наука које се изучавају и предају на учитељским и другим наставничким факултетима.“ (7)

Нови лексикон значајан је не само ако се упореди са поменутих издањем из 1996. године, *Педагошким лексиконом* (Завода за уџбенике и наставна средства, Београд), које и није лексикон у правом смислу, него више речнички попис са одредницама обрађеним сасвим сажето и без упућивања на литературу, већ и као респектабилно дело које наставља низ (домаћих) дела исте или сличне природе, тематике и опсега, започет *Енциклопедијским рјечником педагогије* (Матице хрватске, Загреб 1963), настављен *Педагошким речником* (Завода за издавање уџбеника Републике Србије, Београд 1967) и завршен *Педагошким енциклопедијом* (више издавача са тадашњег југословенског државног и српскохрватског говорног подручја, 1989).

За разлику од свих поменутих дела, у којима није могао да буде избегнут мање или више наглашен идеолошки печат времена и друштва у коме су наста(ја)ла, на новом *Лексикону образовних термина* радило се у условима у том смислу знатно повољнијим, са углавном оствареним претпоставкама „за отворен критички дијалог“, односно „аутономију у пословима науке“ (9).

Поред тога, потреба за оваквим издањем огледа се и у чињеници да се у последње две и по деценије наука и технологија интензивно развијају - појављују се нове научне дисциплине и поддисциплине, преиспитују и ревидирају постојеће теорије, акумулирају резултати и изводе закључци засновани на новим истраживањима, увидима и сазнањима, а управо публикације лексикографског типа (опште, струковне, биографске и др.) омогућавају остваривање драгоцених систематизација, вредновања и рекапитулација.

Имајући све наведено у виду, рекло би се да су остварени сви предуслови да нови лексикон понуди, у мери у којој је то могуће, неидеолошки, строго научни и критички „пресек стања“ у области на коју се односи, и тако, целокупношћу своје штампане форме (а преко садржаја које сабира), оваплоти „дух времена“ који насељава савремено домаће образовно-васпитно окружење (схваћено у најширем смислу), указујући, посредно, и на ниво његове развијености.

Кључни термини на којима је заснован концепт *Лексикона* су *образовање* и *васпитање*, и сви остали у њему обрађени појмови сагледавани

су у тако задатим оквирима. А да ти оквири нису били стеге, јасно је већ и на основу образложења датог у Предговору *Лексикона* – да се појмом *образовање*, поред основног и најчешће подразумеваног значења које се односи на стицање знања, у ширем смислу могу означити „сви аспекти обликовања личности и човека уопште“, те да је *Лексикон* изграђен „на трагу овако схваћеног појма“ (10). Ово настојање потврђују и обрађене лексикографске одреднице.

На 910 страница формата А4 читалац ће пронаћи објашњења и описе за 1257 разнородних појмова из сфере образовних наука: дидактике, педагогије и методике, али и шире – из свих научних подручја која се, преко методика струке, тј. специјалних методика, изучавају на учитељским и другим наставничким факултетима – књижевности, језика, уметности, психологије, филозофије, социологије, антропологије, историје, природе и друштва, културе, медија и др.

У структури *Лексикона* уочавамо већ помињани Предговор, Листу сарадника (са скраћеницама којима су потписиване одреднице које је свако од њих обрадио), и потом низ одредница сређених према азбучном реду. Дужина одредница, односно тип дефиниције зависи од значаја појма на који се она односи. Писане су лексикографским језиком, који подразумева сажетост, језгровитост, прецизан стил и употребу конвенционалних графичких ознака (видети одредницу *лексикон*, 350).

Нас су посебно занимали обрађени појмови са подручја књижевности и методике наставе књижевности. Има их око осамдесет (без упутних одредница) и тичу се најопштијих знања која су најчешће представљена на основу неколико базичних референци (нпр. *дело*, *аутор*, *епика*, *жанр*, *књижевност*, *књижевни родови и врсте*, *нарација*, *поезија*, *роман*, *светска књижевност*, *српска књижевност*, *тумачење књижевног дела* и др.). Исто је и са одредницама из области методике наставе књижевности (*доживљавање књижевног дела*, *идеја/порука књижевног текста*, *књижевна дидактика*, *књижевни текст у настави*, *локализовање текста*, *методика наставе српског језика и књижевности*, *поступци обраде књижевног текста*, *рецепција књижевног текста* и др.). Зато је *Лексикон* за студенте српског језика и књижевности и друге стручњаке из ове области драгоцен не толико због одредница које се тичу њихове струке, колико због онога што нуди из других, у професионалном смислу блиских и важних научних дисциплина које у току иницијалног образовања не представљају примарни предмет изучавања – дидактике, педагогије, психологије, социологије, филозофије и сл. (нпр. *агресивност*, *дидактичке теорије*, *индикатори образовања*, *инклузија*, *когнитивни развој*, *методе превенције поремећаја понашања*, *образовни стандарди*, *прилагођавање*, *скеале процене*, *фрустрација* и сл.). И обрнуто, уколико

су стручњацима из других области потребни поуздани општији увиди који их могу усмерити на даља истраживања одређених појмова из области књижевности и њене наставе, *Лексикон* ће бити одлично полазиште.

На основу свега реченог, закључујемо да ће објављивање *Лексикона образовних термина* у некој будућој историји домаћег школства представљати, свакако, важан датум, док савременом читаоцу/кориснику остаје да, у данима и годинама које долазе, испитује и проверава његов научно-стручни квалитет и практичну вредност.

*Снежана В. Божич*⁹

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за српску и компаративну књижевност

⁹ snezana.bozic@filfak.ni.ac.rs